

Inovativne prakse žensk v kmetijstvu in na slovenskem podeželju

Slovenija

**Funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Research Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

KAZALO

Inovativne prakse žensk v kmetijstvu in na slovenskem podežlju se predstavijo v projektu FLIARA	6

KMETIJSKE INOVACIJE

Damjana Ostanek Herič: Kmetija Ostanek	10

Karmen Čarman: Vajsova domačija	11

Katja Temnik: Zeliščni vrt Majnika	12

Lenka Puh: Zadruga Allium	13

Lucija Kadiš: Ekosocialna kmetija Kocljevina	14

Nina Froggatt: Kmetija Gramona	15

Petra Jazbec: Kmetija Veles	16

Polona Virnik Karničar: Šenkova domačija	17

Sara Berglez Zajec: Kmetija Linca	18

Saša Kržič: Mikrozelenje Šebenik	19

KAZALO

PODEŽELSKÉ INOVACIJE

Amanda Kladnik, Maja Žerovnik: Babave	21
Anamarija Slabe: Šolski ekovrtovi	22
Darja Korelc: Makrobios Panonija	23
Marija Zupanic: Zavod Uvid	24
Marinka Vovk: Center ponovne uporabe	25
Nina Arnuš, Anka Pintar: Zavod 3	26
Petra Matos: Park Istra	27
Polona Štolfa: Zlata Pticka	28
Sabina Hameršak Zorec: Šiv za okolje	29
Špela Smuk: Dobrote Dolenjske	30

**INOVATIVNE PRAKSE ŽENSK
V KMETIJSTVU IN NA SLOVENSKEM
PODEŽELJU SE PREDSTAVIJO
V PROJEKTU FLIARA**

Inovativne prakse žensk v kmetijstvu in na slovenskem podeželju se predstavijo v projektu FLIARA

Ne le evropsko, tudi slovensko podeželje se hitro spreminja. V iskanju novega ravnovesja moramo določene obstoječe prakse delovanja spremeniti, nadgraditi, poiskati nove poti in vzpostaviti delujoče podporno okolje. Evropski projekt FLIARA, ki poteka od januarja 2023 do konca leta 2025, vključuje 15 projektnih partnerjev, pri čemer vlogo in inovativno moč žensk v kmetijstvu in podeželju raziskujemo v desetih evropskih državah. Med drugim smo prepoznali in intervjuvali 200 inovatork (20 v Sloveniji) ter analizirali njihove kmetijske prakse oziroma inovacije na podeželju. Prepoznali in sistematično smo predstavili ovire, s katerimi se inovativne ženske soočajo na svoji podjetniški poti, analizirali prednostna področja in trajnostne razsežnosti njihovih inovacij in sprememb, ugotavljali potrebe za njihovo širitev idr.

Slovenske inovativne prakse in intervjuvanke smo izbrali iz širšega nabora inovativnih praks na slovenskem podeželju. Partnerji projekta FLIARA, posebej pa slovenske raziskovalke s Filozofske Fakultete Univerze v Ljubljani, smo hvaležne vsem za njihovo odprtost in pripravljenost na sodelovanje, hkrati pa tudi ponosne, ko lahko širšemu evropskemu prostoru pokažemo, kako z majhnimi koraki na različnih področjih v Sloveniji prispevamo k pozitivnim spremembam na podeželju. Samokritično se zavedamo, da je sposobnih, pogumnih in prodornih inovatork v kmetijstvu in na slovenskem podeželju še veliko več in da bi jih bilo potrebno zajeti v širši in celoviti raziskavi.

V pričujoči brošuri slovenske intervjuvanke predstavljamo v dveh sklopih. V prvem deset intervjuvank predstavlja različne prakse, vezane na kmetijsko dejavnost, drugi sklop pa osvetljuje deset podeželskih inovacij. Vrstni red predstavljenih inovatork sledi abecednemu redu osebnih imen, za boljšo prostorsko predstavbo smo pripravili zemljevid. Predstavljene inovativne prakse žensk na kratko povzemajo njihova izjemna prizadevanja in dosežke: opisujejo zahtevne začetke, premagovanje nešteti ovir, drobne in velike rezultate. Ne le konkretni rezultati različnih predstavljenih praks, tudi prehojena pot vsake posameznice so pomemben poduk, kako nepredvidljive in včasih vijugaste so lahko poti do sprememb in doseganja zastavljenih ciljev. Obenem pa nas opominjajo, da so zgodbe teh in še številnih «skritih» inovatork v kmetijstvu in na podeželju mnogo večje od vidnih in merljivih kratkoročnih rezultatov.

V sklopu kmetijskih inovacij predstavljamo **Damjano Ostanek**, ki je manjšo kmetijo na obrobju Ljubljane s podjetnim in premišljenim vlaganjem v zelenjadarstvo v nekaj letih razvila v prepoznano kmetijo z vložninami. **Karmen Čarman**, slovenska mlada kmetica leta 2023, je učiteljica, a skupaj z možem utirata pot kulturni dediščini z oživiljanjem mlinarstva. Na biodinamični zeliščarski kmetiji **Katja Temnik** aktivno promovira svojo okoljsko in družbeno odgovorno kmetijsko prakso in preko predavanj tudi širi svoje obsežno znanje. Ena prvih družbenih inovatorok v Sloveniji je **Lenka Puh**, ki svoje inovacije neprestano nadgrajuje pod okriljem zadruga Allium (v različnih slovenskih pokrajinah tako povezano delujejo kmetija, zaposlitveni center in socialno podjetje), ki zagotavlja vrsto zelenih delovnih mest. **Lucija Kadiš** s sodelavci na ekosocialni kmetiji preko kmetijskih del vključuje invalidne osebe v proces rehabilitacije in socializacije. Na ekološki kmetiji Gramona **Nina Froggat** razvija doživljajski podeželski turizem v priobalnem pasu Slovenske Istre ter z izobraževanji o ekološki pridelavi in lokalni samooskrbi ozavešča tudi mlajše generacije. **Petra Jazbec** vodi kmetijo Veles, kjer vzpostavlja trajnostni učni poligon in prostor za delo s prostovoljci. Šenkova domačija v hribovitem severnem delu Slovenije, ki jo vodi **Polona Virnik Krničar**, je prepoznan in uspešen primer povezovanja ekološkega kmetovanja in turizma ter navdih tudi drugim kmetijam v lokalnem okolju. Z razvojem različnih turističnih produktov in doživetij pa je hribovsko kmetijo svoje babice oživila **Sara Berglez Zajec**. Zadnja med predstavljenimi kmetijskimi inovatorkami je **Saša Kržič** (tudi slovenska ambasadorka projekta FLIARA), pionirka v gojenju mikrozelenja v Sloveniji, ki zagotavlja lokalna delovna mesta in s svojo ponudbo zadnja leta vstopa tudi v šole in vrtnice.

V drugem delu med podeželskimi inovacijami najprej predstavljamo zgodbo **Amande Kladnik** in **Maje Žerovnik**, ki v domačem Gornjem Gradu razvijata unikatna doživetja, povezana z naravnim okoljem in kulturno dediščino. **Anamarija Slabe** je svoje poslanstvo, ki je bilo desetletja povezano z razvojem ekološkega kmetijstva v Sloveniji, nadgradila z vzpostavljanjem široke mreže šolskih ekovrtov. **Darja Korelc** je s socialnim podjetjem in svojimi izkušnjami preko projektov v severovzhodno Slovenijo vnesla zagon številnih okoljskih projektov, sočasno pa nudi podporo in sodelovanje v lokalni skupnosti. V obmejni prostor Rogaške Slatine spremembe in predvsem kakovostnejše življenje za ljudi z različnimi omejitvami prinaša **Marija Zupanec**. Podjetnica in družbena inovatorka **Marinka Vovk** z vzpostavitvijo centrov ponovne uporabe po vsej Sloveniji prispeva ne le k spodbujanju okoljskih trajnostnih praks na področju ravnanja z odpadki, ampak zagotavlja tudi več deset zaposlitev težje zaposljivim osebam. **Nina Arnuš** in **Anka Pintar** si aktivno prizadevata za izboljšanje položaja priseljenih žensk in njihovo vključevanje v družbo.

Petra Matos je naša druga ambasadorka projekta FLIARA: skupaj z možem je vzpostavila široko mrežo mednarodnega prostovoljstva, ki deluje kot podporno okolje drugim organizacijam, inovativnim, aktivnim ali pomoči potrebnim posameznikom v lokalnem podeželskem okolju. V manjšem mestu je **Polona Štolfa** z odprtjem trgovine prispevala k oživitvi mestnega jedra, danes pa z lastno blagovno znamko Zlata ptička povezuje male podjetnike in kmete ter spodbuja kratke dobavne verige in trajnostne pristope. Podjetnica **Sabina Hameršak Zorec** se je usmerila v ustvarjanje unikatnih in okolju prijaznih oblačil, posebej pa poudarja ponovno uporabo materialov ter ohranjanje starih šiviljskih tehnik in znanj. Predstavitev inovativnih podeželskih praks sklenemo s **Špelo Smuk**, ustanoviteljico in vodjo razvoja kolektivne regijske blagovne znamke Dobrote Dolenjske, ki povezuje pridelovalce in predelovalce in ima močan vpliv tudi na lokalno samooskrbo.

Sodelavke projekta FLIARA smo ponosne, da imamo priložnost predstaviti vsaj del njihovih dosežkov. Zgodbe in izkušnje slovenskih intervjuvank odražajo njihovo inovativno moč, prilagodljivost, prožnost, predanost in pogosto tudi požrtvovalnost, kar jasno prepoznamo pri številnih ženskah, ki soustvarjajo vitalno slovensko podeželje.

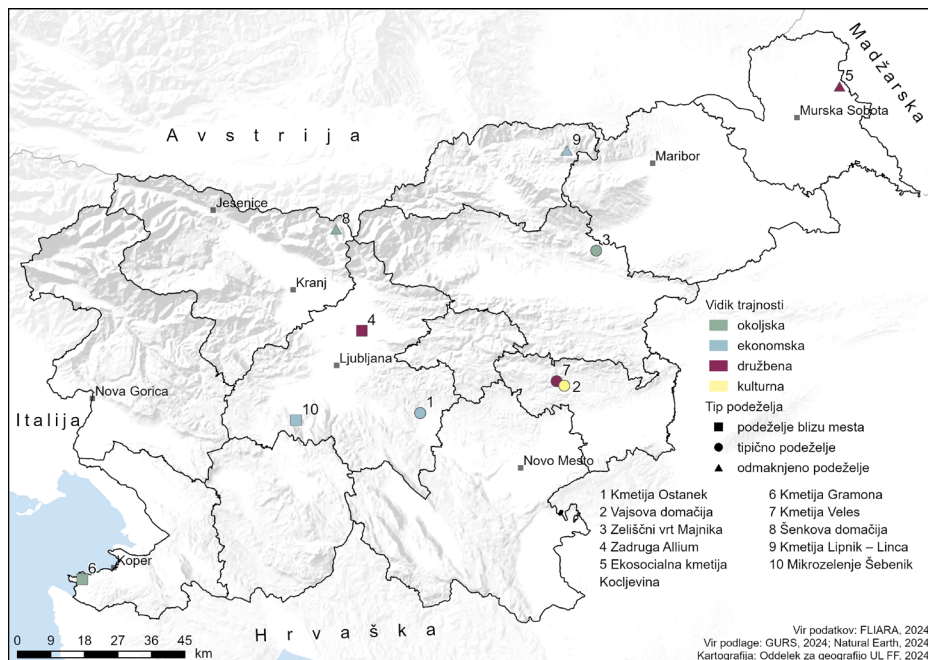
Dr. Barbara Lampič in raziskovalke projekta FLIARA Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani

Zahvala

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani se iskreno zahvaljuje vsem intervjuvanim ženskam, ki ste se odzvale in sodelovale pri projektu FLIARA, predstavile svoja področja delovanja, žrtvovalе dragocen čas in nesebično delile vaše izkušnje in znanja.

Ekipa raziskovalk projekta FLIARA z Oddelka za geografijo in Oddelka za psihologijo Filozofske fakultete je zaslužna za skrbno analizo inovativnih praks na ravni celotne države, za izvedbo intervjujev in pripravo strnjenih predstavitev (t. im. *fact sheets*), katere lahko preberate v nadaljevanju. Posebna zahvala pa je namenjena Leni Kropivšek za ureditev gradiv in oblikovanje brošure.

KMETIJSKE INOVACIJE

Geografska razporeditev intervjuvanih inovatorjev v kmetijstvu.

Damjana Ostanek Herič

Kmetija Ostanek

RAZVOJ INOVACIJE

Damjana Ostanek Herič je po zaključku študija agronomije prevzela družinsko kmetijo. Kmetija, na kateri se ukvarjajo s pridelavo in predelavo zelenjave, je ob prevzemu obsegala 2 ha zemljišč in slabih 30 arov pokritih površin. Do danes se je obseg kmetije povečal na 7 ha, pri čemer pokrite površine predstavljajo 80 arov. Damjanini starši se s kmetijo niso preživljali. Z odločitvijo za vložnino, podjetnim in premišljenim vlaganjem v razvoj zelenjadarske dejavnosti je to uspelo doseči Damjani, ki na kmetiji kmetuje skupaj z možem, tudi agronomom, in ob pomoči upokojenih staršev.

Kmetija je formalno razdeljena na dve panogi – ena je osnovna, druga dopolnilna, a delujeta vzajemno. Rdečo nit predstavlja pridelava zelenjave. V skladu z načeli integrirane pridelave pridelujejo več kot 20 vrst zelenjave, od katerih približno 30 % predelajo v vložnino.

Koncept vložnin je vzklil, ko je Damjana še študirala. Kmetija je bila takrat izrazito sezonsko naravnana, kar je Damjano spodbudilo k iskanju rešitev za ustvarjanje dohodka tudi v zimskih mesecih ter hkrati za shranjevanje poletnih viškov. Tako se je rodila ideja vložnin, pri čemer neprestano izpopolnjujejo recepte in razvijajo nove produkte.

Na začetku je kmetija naletela na nezaupanje, saj so bili novinci na področju vložnin, poleg tega pa je bila Damjana kot mlada podjetnica deležna dodatnih dvomov in izzivov. Pri upravljanju s kmetijo ji zelo prav pridejo ekonomska in računovodska znanja, ki jih je pridobila tekom srednješolskega izobraževanja in s prakso v maminem računovodskem podjetju.

REZULTATI IN UČINKI

Med najpomembnejšimi rezultati kmetije so: lastna integrirana pridelava vrtnin in lastni recepti za vložnino, poraba vse surovine, brez odpada, tehnološki napredek kmetije – računalniško vodenje namakalnega sistema, prežračevanja rastlinjakov, polavtomatizirano polnjenje, urejeni hladilni prostori, lastna sončna energija itd.

Z vložninami so uspeli zagotoviti večjo prožnost kmetije na vremenska in tržna nihanja, razvoj lastne blagovne znamke in nova delovna mesta (dva stalno zaposlena na kmetiji ter več sezonskih delavcev). Danes izdelke prodajajo na tržnicah, sejmihi, različnim butičnim trgovinam, gostinskimi obratom, maloprodajnim zavodom, javnim zavodom in veleprodajnim družbam v Sloveniji. Skupaj na preko 100 lokacijah. Najbolj pa so ponosni, da jim je uspelo zagotoviti finančno stabilnost in neodvisnost kmetije, od katere živi cela družina.

POVEZAVE

www.kmetija-ostanek.si

www.facebook.com/kmetijaostanek/

Karmen Čarman

Vajsova domačija

RAZVOJ INOVACIJE

Karmen Čarman, slovenska mlada kmetica leta 2023, je učiteljica matematike, kmetica in mlinarica, ki svojo inovativno pot na manjši kmetiji s 500-letno tradicijo mlinarstva postopoma gradi od leta 2018. Pridelavo, predelavo kmetijskih pridelkov, turistično in izobraževalno ponudbo, izdelavo številnih (inovativnih) izdelkov domače obrti idr. postopoma razvija skupaj z družino.

Kmetijo z mlinom sta z možem našla in kupila po naključju, ljubezen do kulturne dediščine, tradicionalnih znanj, dela na kmetiji in predvsem sodelovanja z ljudmi pa ji je bila privzgojena. Zato si je tudi izbrala poklic učiteljice.

Karmen ob rednem delu vodi kmetijo, kjer vsako leto širijo nabor pridelkov (aronija, fižol, soja, koruza idr.). V prihodnosti želi delati kot samostojna kmetica, čeprav zelo rada uči srednješolce. Z učenjem želi nadaljevati na sami kmetiji (vodenje tečajev peke, izobraževanja, domača obrt, mlinarstvo). Vajsova domačija se še razvija - v načrtu imajo povečanje obsega kmetijskih zemljišč, poleg mlina želijo obnoviti še staro žago, obstoječ turizem dopolniti s prenočitvenimi kapacitetami idr.

REZULTATI IN UČINKI

Karmen je najbolj ponosna na svojo družino – da sta skupaj z možem zbrala pogum za svojo pot in vse aktivnosti in oprijemljive dosežke razvila in ustvarila kot družina. V letu 2024 odpirajo lastno trgovnico in prostor za obiskovalce.

Preko različnih izobraževanj in aktivnosti ohranja tradicionalno kulturno dediščino

(tradicionalni recepti za peko, tečaji peke, prikazi dela v mlinu, obujanje starih iger, običajev). Z različnimi aktivnostmi, je močno vpeta v lokalno okolje, z različnimi oblikami mreženja in samostojnim razvojem dejavnosti je pridobila nova komunikacijska znanja, samozavest, nove ideje. Nagrada mlada kmetica leta 2023 je prispevala k njeni prepoznavnosti in razširila priložnosti za nadaljnje delovanje.

USEFUL LINKS

<https://www.vajsovadomacija.com/>

<https://www.facebook.com/vajsovadomacija>

Katja Temnik

Zeliščni vrt Majnika

RAZVOJ INOVACIJE

Ekološko biodinamično kmetijo Majnika iz Žiž pri Slovenskih Konjicah vodi nekdanja profesionalna košarkašica Katja Temnik, ki se je po zaključeni športni karieri navdušila nad antropozofijo Rudolfa Steinerja, iz katere izhaja biodinamika, ter se začela ukvarjati s kmetijstvom – zeliščarstvom in gojenjem kalčkov.

Navdih, vir znanj ter še danes glavna podpora pri delu je Katjina mama, ki se je ljubiteljsko ukvarjala z biodinamično pridelavo zelišč in kalčkov. Katja je mamin konjiček spremenila v uspešno poslovno zgodbo. Kot profesionalna športnica se je dobro zavedala, kako pomembna je zdrava hrana, hkrati pa je prepričana, da je potrebno celostno razumevanje delovanja narave in živih procesov v njej, zato je bilo ekološko, nato pa biodinamično kmetovanje zanjo edini logičen pristop.

Pridelavo so začeli na manj kot 1 ha najetih kmetijskih zemljišč, kjer so vzpostavili Zeliščni vrt Majnika. Ker je povpraševanje rastlo, so v bližini dokupili še 5 ha kmetijskih zemljišč, na katerih večinoma gojijo zelišča, ki jih nato tudi predelajo. Glavni izdelki so zeliščna sol, kalčki in zeliščni čaji. Izdelujejo tudi hidrolate, med individualnimi kupci pa narašča povpraševanje po proizvodih, ki so namenjeni podpori zdravljenju. V svoji proizvodnji uporabljajo 95 % lastnih surovin.

REZULTATI IN UČINKI

Na kmetiji Majnika, kjer poleg Katje pomaga še Katjina mama in njen brat, dve zaposleni ter priložnostni sezonski delavci, kmetujejo okoljsko zavedno, z ekološkim in biodinamičnim certifikatom, izvajajo

ozaveščevalne in izobraževalne aktivnosti (ogled zeliščnega vrta, naravoslovni dnevi za šole, obiski kmetije za otroke s posebnimi potrebami in druge ranljive skupine) ter razmišljajo o sobivanju na kmetiji.

Katja vseskozi aktivno in javno poudarja svojo okoljsko in družbeno odgovorno kmetijsko prakso. Za svoje delo je prejela številna priznanja (nagrada inovativne mlade kmetice po izboru javnosti, nagrada Agrobiznis časnika Finance).

Kot novinka v kmetijstvu prispeva k drugačnemu razumevanju vloge kmetijstva v Sloveniji ter opogumlja številne druge ženske v kmetijskem sektorju, da razvijajo svoje manjše, netradicionalne zgodbe. Skupaj z mamo preko različnih predavanj delita svoje bogato znanje o zeliščih, kalčkih in biodinamičnem kmetovanju različnim ljubiteljskim in profesionalnim kmetom.

POVEZAVE

www.majnika.si

www.facebook.com/ZeliscniVrtMajnika

Lenka Puh

Zadruga Allium

RAZVOJ INOVACIJE

Lenka Puh je v Sloveniji ena prvih družbenih inovatork, poznana pa je tudi širši javnosti. Pri 25 letih je začela lastno podjetniško pot, neprestano razvija inovacije na številnih področjih – v ospredju so tiste, ki spreminjajo delovanje družbe.

Zadruga Allium, ustanovljena leta 2013, je kmetija, zaposlitveni center in socialno podjetje. Pod njenim okriljem delujejo tri enote (in prakse) v različnih slovenskih regijah (v zaledju Ljubljane, Metliki in na Goričkem). Del kmetijske družbene inovacije se izvaja na zemljiščih, ki jih je Lenka podedovala in dokupila. S širitvijo so začeli (brezplačno) najemati še dodatna zemljišča podpornikov – družin katerih zaposlene invalide imajo v ekipi. Zadruga zaposluje težje invalide, ki imajo zmanjšano delovno produktivnost in lahko delajo le ob pomoči delovnega mentorja.

Lenka inovacije neprestano nadgrajuje. Leta 2023 so tako v sodelovanju s trgovino Lidl odprli inovativni koncept obrata Mini tovarna, kjer so se lotili potrebe po predelavi viškov hrane, ki nastajajo pri kmetih oziroma manjših predelovalcih. Danes zadruga povezuje posameznike različne partnerje, kmetije, inštitute, akademsko stroko, ki stremijo pridelujejo in predelujejo po načelih trajnostnega kmetijstva, Lenkin prispevek pa je pomemben tako pri razvoju kot na področju družbenih inovacij.

REZULTATI IN UČINKI

Zavod je s svojim delovanjem postopoma ustvaril 12 novih (zelenih) delovnih mest, sočasno pa zaposlujejo tudi okoli 10 rednih prostovoljcev. Zaposlujejo najtežje invalide,

razvili so programe izobraževanja za učno šibkejše (npr. pomočnik v biotehnologiji). Zavod uspešno izvaja inovativne prakse in z zaposlovanjem posameznikov iz ranljivih skupin omogoča delo in karierni razvoj ter pomembno prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja.

Na kmetijskih zemljiščih pridelujejo ekološko certificirano hrano, kjer se osredotočajo na zeliščarstvo, zadruga pa sočasno izobražuje o zdravem načinu življenja na delovnem mestu in doma.

Pomemben je tudi doprinos zadruga na področju krožnega gospodarstva in zmanjševanja presežkov hrane, saj živila predelajo v nove izdelke s pomočjo Mini tovarne.

USEFUL LINKS

www.dobro.si

Lucija Kadiš

Ekosocialna kmetija Kocljevina

RAZVOJ INOVACIJE

Zaposlitveni center za invalide – zavod Kocljevina upravlja ekološko in socialno kmetijo v severovzhodni Sloveniji ob meji z Madžarsko.

Z ekološkim kmetovanjem so pričeli leta 2015, ko so od države oz. občine v najem dobili staro vojaško karavlo s pripadajočimi kmetijskimi zemljišči. V letu 2023 je zaradi upokojitve prišlo do spremembe lastništva in upravljanja. Nova vodja ekosocialne kmetije Kocljevina je 23-letna Lucija Kadiš, ki se je za ta korak odločila ob podpori družine z izkušnjami v tovrstnem podjetništvu.

Na kmetiji Kocljevina preko kmetijskih del vključujejo invalidne osebe v proces rehabilitacije in socializacije. Na približno 5 ha kmetijskih zemljišč pridelujejo svežo zelenjavo, ki jo predelujejo v različne vložnine, ki so njihov glavni proizvod. Na kmetiji imajo tudi večji zeliščni vrt ter skrbijo za nekaj živali na kmetiji, ki jih uporabljajo predvsem v terapevtske in izobraževalne namene.

REZULTATI IN UČINKI

Trenutno je na ekosocialni kmetiji skupaj zaposlenih 12 oseb, od tega je 10 invalidnih oseb in dva mentorja.

Vsi pridelki in izdelki imajo ekološki certifikat. Največ izdelkov prodajo lokalnim šolam, predvsem svežo zelenjavo in vložnine, ostalo tržijo v lokalnih butičnih trgovinah in izbranim gostinskim ponudnikom.

Vse pomembnejša dejavnost Ekosocialne kmetije Kocljevina postaja izobraževanje in ozaveščanje. Ta spekter so v zadnjem letu še okrepili. Na kmetiji izvajajo različne tabore

in delavnice za otroke in mladino, izvajajo mednarodne in lokalne projekte. Dolgoročni vizija Lucije je, da bi na kmetiji zaživel tudi hostel.

Ekosocialna kmetija Kocljevina ima vzpostavljeno dobro sodelovanje z občino, lokalnimi šolami, društvi itd. Izvajajo tudi projekte z madžarsko narodno skupnostjo, saj se kmetija nahaja na dvojezičnem območju.

POVEZAVE

www.kocljevina.com

www.facebook.com/Kocljevina/

Nina Froggatt

Kmetija Gramona

RAZVOJ INOVACIJE

Nina Froggatt, po izobrazbi krajinska arhitektka, skupaj z možem in mamo vodi ekološko kmetijo Gramona v Slovenski Istri. Kmetijo je prevzela od mame po vrnitvi iz tujine (Avstralija), kjer sta z možem živela 8 let, rodila pa sta se jima tudi dva otroka. Ko sta se leta 2012 vrnila v Slovenijo, sta prevzela kmetijo.

Danes na 8,5 ha gojijo oljke, poleg tega pa imajo še nasad lešnikov, nekaj fig, kaki, vrtnine idr. Na kmetiji se osredotočajo na predelavo (oljčno olje), hkrati pa so jo usmerili v doživljaljski podeželski turizem.

Dostop do kmetijskih zemljišč v priobalnem pasu, kjer kmetija deluje, je otežkočen zaradi visokih cen in pritiskov po pozidavi, zato večino zemljišč najemajo od Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov Slovenije ali občine.

Čeprav se nahajajo v regiji, kjer je razvit obmorski turizem, so se na začetku soočali s pomanjkanjem zanimanja deležnikov v turizmu za njihove aktivnosti. Zato so prve aktivnosti zasnovali za učence v bližnjem ČSOD. Kasneje so vzpostavili dobro sodelovanje tudi z nekaterimi hoteli v regiji. Danes so poznani po degustacijah za skupine in individualne goste, ki jih organizirajo v svojem oljčniku oziroma na dvorišču kmetije.

Za ekološko kmetijstvo so se odločili, ker so želeli kmetijo čim bolj približati naravnemu ciklu in naravnim vzorcem, saj verjamejo, da je to edina pot, da se je čim bolj zdravo in se sočasno zagotavlja tudi dobrobit naravi.

REZULTATI IN UČINKI

Kmetija Gramona je certificirana ekološka kmetija, ki vključuje tudi principe permakulture,

biodinamike in regenerativnega kmetijstva, zato so glavni učinki njihovega delovanja vidni na okoljskem področju. Z usmeritvijo v ogled kmetije in degustacije so uspeli doseči finančno stabilnost in neodvisnost kmetije. Ta način dela jim tudi omogoča, da večino pridelkov prodajo na domu. So prepoznani ponudnik ekoloških proizvodov ter doživetij na kmetiji v regiji.

Pomemben dosežek kmetije Gramona je tudi vzdrževanje kmetijske pokrajine v priobalnem pasu, kjer so veliki pritiski po pozidavi, ter ohranjanje kmetijskih zemljišč za prihodnje generacije, ki se bodo želele ukvarjati s kmetijstvom. Z vodenimi turami in degustacijami na kmetiji prispevajo k ozaveščanju ljudi o zdravi hrani, varovanju okolja ter pomenu kratkih oskrbnih verigah. Del svojih aktivnosti usmerjajo tudi na mlade generacije, katere izobražujejo o ekološki pridelavi, lokalni samooskrbi ter sooblikovanju prihodnosti našega planeta.

POVEZAVE

www.gramonafarm.com

www.facebook.com/people/Gramona-Farm

Petra Jazbec

Kmetija Veles

RAZVOJ INOVACIJE

Petra Jazbec, po izobrazbi profesorica razrednega pouka, skupaj z možem Janezom vodi kmetijo Veles, ki deluje kot trajnostni učni poligon in prostor za delo s prostovoljci ter tečaje mehkih veščin.

Njena zgodba sega v srednješolska leta, ko je Petra že delovala kot prostovoljka, med študijem pa se je navdušila nad potovanji, kjer je spoznala moža Janeza. Skupaj sta kupila starejšo kmetijo v Šentjanžu na Dolenjskem.

Kmetija, ki obsega devet hektarjev (od tega je polovica gozd), je bila sprva namenjena družinskemu življenju v stiku z naravo. Toda že kmalu sta oba pustila redno službo in se posvetila alternativnemu razvoju kmetije. Kmetijo postopno obnavljata po principih naravne gradnje. Janez izvaja tečaje o naravni gradnji, Petra pa se ukvarja predvsem z delom s prostovoljci, vodenjem tečajev za mladinske delavce ter poučevanjem alternativnega projektnega vodenja.

REZULTATI IN UČINKI

V osmih letih dela s prostovoljci sta preko evropskih projektov mladim na različne načine približala pridelavo hrane in življenje na kmetiji.

Kljub začetnim finančnim težavam in oviram na nacionalni ravni sta vztrajala in gradila svojo pot, posluš za njune ideje pa sta našla pri nekaterih socialnih inovatorjih. S svojim delom sta pridobila spoštovanje lokalne skupnosti in vzpostavila dobre povezave s podpornimi organizacijami na mednarodni ravni.

Njena prizadevanja se odražajo tudi v vzpostavitvi nacionalne poklicne

kvalifikacije ilovičar. Nekateri so začeli podoben projekt v svoji državi (posnemalce imata predvsem na Balkanu).

POVEZAVE

www.kmetija-veles.si

www.facebook.com/kmetijaVeles

Polona Virnik Karničar

Šenkova domačija

RAZVOJ INOVACIJE

Polona Virnik Karničar je odraščala na kmetiji, ki je bila v družinski lasti že pet stoletij. Po študiju turizma na Ekonomski fakulteti v Ljubljani in nadaljnjemu izobraževanju na Biotehniškem centru Naklo, je leta 2010 (skupaj z možem) tudi uradno prevzela družinsko kmetijo v hriboviti, turistično razviti obmestni občini Jezersko.

Šenkova domačija je kulturni spomenik državnega pomena in s tem podvržena strogemu varovanju. Polona se je ob prevzemu podala na pot obnove stare kmečke stavbne dediščine, ki je pod nadzorom konservatorke Zavoda za varstvo kulturne dediščine potekala v več fazah in bila zaključena leta 2019.

Z možem sta kmetijsko pridelavo usmerila v certificirano ekološko pridelavo, kasneje (2010) pa še v turizem. Kmetijsko trajnostno prakso so nadgradili tudi v turizmu - s certifikatom Zeleni ključ – vodilni standard odličnosti na področju okoljske odgovornosti in trajnostnega delovanja v turistični industriji. Vključeni so v program ARK kmetij, saj na kmetiji redijo živali slovenskih avtohtonih pasem.

REZULTATI IN UČINKI

Polona in njena družina so kmetijo preoblikovali v ekološko in turistično destinacijo. S tem so ohranili kulturno dediščino in hkrati ustvarili nov vir dohodka. Njihova kmetija zdaj privablja obiskovalce, ki iščejo avtentične izkušnje in želijo spoznati življenje na podeželju Slovenije.

Pod vodstvom Polone je kmetija postopno ustvarila nova delovna mesta in okrepila

lokalno skupnost ter njeno turistično ponudbo. S svojim trajnostnim delovanjem skrbijo za ohranjanje rodovitne zemlje, biodiverziteto in ogrožene vrste.

Kmetija je postala primer dobre prakse na področju povezovanja ekološkega kmetovanja in turizma na kmetiji. Svoja znanja in izkušnje delijo med drugimi (majhnimi) kmetijami v lokalnem okolju in so vzorčni model turističnih kmetij v Sloveniji.

POVEZAVE

www.senkovadomacija.si

www.facebook.com/SenkovaDomacija/

Sara Berglez Zajec

Kmetija Linca

RAZVOJ INOVACIJE

Kmetija Lipnik je ekološka hribovska kmetija v občini Podvelka, ki obiskovalce vabi, da skozi »linco« – majhno špranjo pokukajo v svet Sare Berglez Zajec in njene družine. Turistična kmetija ponuja raznovrstne butične izdelke s kmetije, obiskovalci pa preko izobraževalno-turističnih aktivnosti spoznavajo kmetijo in širše območje.

Sara je hribovsko kmetijo podedovala po babici. Od leta 2012, ko je uradno prevzela kmetijo in so se z družino iz mesta preselili na kmetijo, sta z možem dokupila še dve manjši, zapuščeni sosednji kmetiji. Danes je kmetija velika približno 40 ha, od tega je večinoma gozd.

Sara je povsem na novo vzpostavila dejavnosti na v preteklosti samooskrbni kmetiji. Z dopolnilnimi dejavnostmi na kmetiji (predelava pridelkov in turizem) in v kombinaciji z gozdarstvom je želela ustvariti delovno mesto na hribovski kmetiji. Kmetijo je pred leti prizadela velika nesreča zaradi vetroloma v gozdovih, kar je pomembno vplivalo na prihodek kmetije.

Največji izziv kmetije v odmaknjem podeželju je slabša dostopnost in oddaljenost od večjih središč, otežena logistika za njihove butične izdelke, pomanjkanje ustreznega podpornega okolja v regiji ter velika sezonskost turističnega obiska (individualnih gostov in skupin), ki prihajajo predvsem v poletnih mesecih.

REZULTATI IN UČINKI

Na kmetiji so povsem na novo zasadili 1 ha nasada aronije, različne visokodebelne sorte sadja in zeliščni vrt. Sara pridelke

predela v različne sokove, marmelade, čaje, zeliščne sirupe ipd. Certificiranih imajo več kot 50 ekoloških izdelkov.

S pomočjo projektov so razvili različne turistične produkte oz. doživetja: demonstracijski zeliščni vrtički, drevesna učna pot ipd., nudijo tudi nastanitev na kmetiji. Delovanje kmetije Linca izobražuje in ozavešča o ekološkem kmetovanju, ohranjanju biodiverzitete, kmetijske tradicije in preživetja na hribovskih kmetijah na visokih nadmorskih višinah v Sloveniji.

POVEZAVE

www.linca.si

Saša Kržič

Mikrozelenje Šebenik

RAZVOJ INOVACIJE

Saša Kržič je pionirka v gojenju mikrozelenja v Sloveniji. Postopno je vzpostavila dve uveljavljeni blagovni znamki. Pred desetimi leti se je Saša podala na popolnoma novo poslovno pot, ker je takratno delo ni zadovoljevalo in ni bilo skladno z njenim načinom življenja. Tako je razvila novo poslovno idejo v slovenskem prostoru – gojenje mikrozelenja. Prvo idejo je našla pri slovenskem paru, ki je takrat živel na Novi Zelandiji. Sledilo je obdobje intenzivnega raziskovanja, branja in eksperimentiranja z dejanskim gojenjem mikrozelenja.

Po težkih začetkih, ob pomanjkanju pravih sogovornikov in finančne podpore, zaradi zahtevnosti novih znanj o celotnem procesu gojenja (rastni medij, gojenje, temperatura idr.), pa tudi po neuspešnih poskusih, jim je postopoma uspelo.

Danes so postali uveljavljeno podjetje, ki neprestano razvija in dodaja nove proizvode. V prihodnje si želijo predvsem lastne prostore (trenutne prostore najemajo), širiti ponudbo spletne trgovine z novimi inovativnimi proizvodi in se usmeriti v razvoj veleprodaje suhega jedilnega cvetja, znanega pod znamko Bloomy.

REZULTATI IN UČINKI

Vzpostavili so dobro poznani in uveljavljeni blagovni znamki Mikrozelenje Šebenik in Bloomy, kjer vsa štiri delovna mesta zasedajo lokalni prebivalci (iz Borovnice). Podjetje je preživel v času epidemije Covid-19, ko so imeli dvojni izpad dohodka in so se morali popolnoma prestrukturirati.

Mikrozelenje je postalo bolj prepoznavno,

saj se vključuje tudi v politike in razpise Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter protokole Nacionalnega inštituta za javno zdravje. Saša svetuje in pomaga pri zagonu te dejavnosti: z gojenjem mikrozelenja so se začeli ukvarjati tudi na že uveljavljenih (mešanih) kmetijah.

Saša je preko spletnih tečajev (v angleškem jeziku) spodbudila prenos prakse v tujino (npr. Hrvaška, Bolgarija, Italija idr.). Šole in vrtni so vedno večji odjemalci mikrozelenja, obenem ga otroci sami gojijo in nato pojedjo, s čimer se razvija odnos do lastne pridelave hrane.

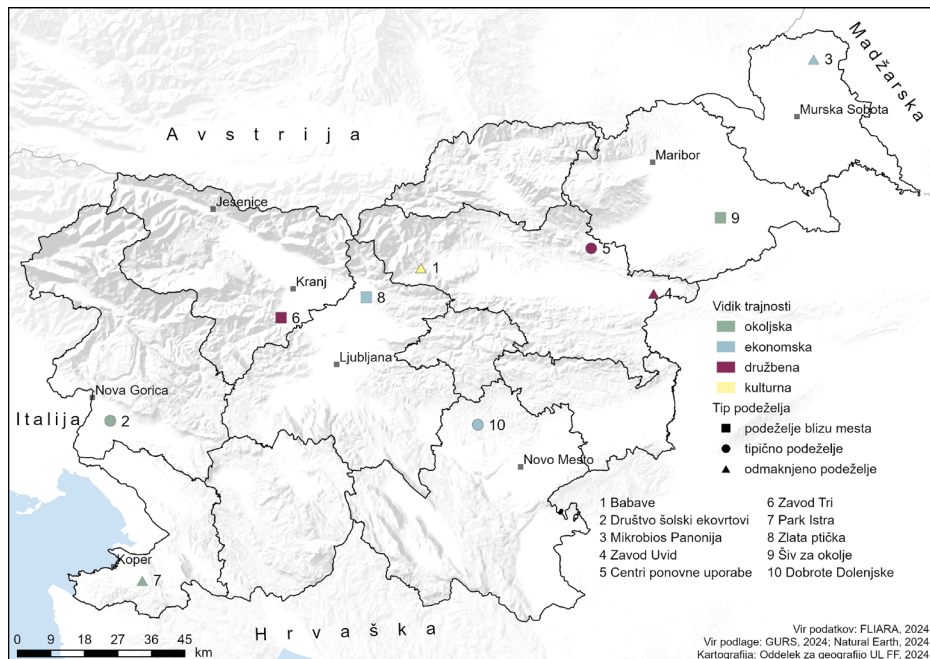
POVEZAVE

www.mikrozelenje.si

www.facebook.com/mikrozelenjesebenik

www.instagram.com/mikrozelenje.sebenik/

PODEŽELSKÉ INOVACIJE

Geografska razporeditev intervjuvanih inovatorjev na podeželju.

Amanda Kladnik in Maja Žerovnik Babave

RAZVOJ INOVACIJE

Amanda Kladnik in Maja Žerovnik je povezala ljubezen do domačega kraja, zeliščarstva in turizma. V odmaknjemem in med turisti redko obiskanem Gornjem Gradu razvijata turistična doživetja. Doživetja temeljijo na njihni zeliščarski dejavnosti, vanje pa vpletata naravno, kulturno in nesovno dediščino Gornjega Grada in Zgornje Savinjske doline.

Z zagnanostjo, malce naivnosti, ljubeznijo do prostora, kjer živita, in z ambiciozno vizijo po razvoju lokalnih virov za najzahtevnejše turiste sta se leta 2018 podali na podjetniško pot. Njuna ideja razvoja turizma in ohranjanja kulturne dediščine je bila podprta preko projekta LEADER/CLLD, kar jima je omogočilo zagon dejavnosti, nato pa sta jo postopno dograjevali.

Osnova njenega delovanja sta zeliščarna in zeliščni vrt. To sta dva prostora, ki jih imata na razpolago. En za delavnice, drug za doživetja oziroma tudi kot vir surovin za njuno ustvarjanje. Osredotočata se na doživetja in organizirata čajanke, sprehod skozi vrt, v naravi, nabiranje in spoznavanje zelišč, delavnice izdelave kreme in kadila. V doživetja vključujeta interpretacijo kulturne in naravne dediščine, lokalne zgodbe, narečje itd.

REZULTATI IN UČINKI

Amanda in Maja pod blagovno znamko "Slovenia Unique Experiences" tržita dve 5-zvezdični doživetji, ki omogočata obiskovalcem odkrivanje edinstvenih koticov Slovenije. Poleg doživetij ponujata tudi lastne izdelke iz zelišč, kot so čaji, kadila, mazila ipd. V lokalnem okolju izvajata različne projekte, vključno z vzpostavitvijo zeliščarne kot

prostora srečevanja in v katerem organizirata pogovorne večere z domačini, umetniško rezidenco z gostovanjem tujih umetnikov v Gornjem Gradu, sodelovali sta tudi pri projektih zapisa lokalnih zgodb ter izdali knjigo z recepti o zeliščih.

S svojim delovanjem sta ustvarili dve delovni mesti, ki prispevata k gospodarskemu razvoju majhne lokalne skupnosti. Njuno prizadevanje je prav tako pripomoglo k večji prepoznavnosti Gornjega Grada kot turistične destinacije. S svojimi produkti prispevata k uresničevanju vizije Slovenije kot zelene butične destinacije za 5-zvezdična doživetja ter hkrati ohranjata in promovirata lokalno nesovno in kulturno dediščino, kar je ključno za trajnostni turizem in spoštovanje lokalnih tradicij.

POVEZAVE

www.babave.si

www.facebook.com/babave.herbal.village

www.instagram.com/babave.herbal.village

Anamarija Slabe

Šolski ekovrtovi

RAZVOJ INOVACIJE

Anamarija Slabe je v Sloveniji zasnovala in vzpostavila široko mrežo šolskih ekovrtov na vseh stopnjah vzgojno-izobraževalnega sistema – od vrtca do srednje šole. Diplomirana inženirka kmetijstva se je v tujini specializirala za ekološko kmetovanje in je svoje poslanstvo prepoznala v razvoju ekološkega kmetovanja v Sloveniji.

Pridobljene izkušnje ob ozaveščanju kmetov in drugih deležnikov so Anamarijo spodbudile, da je pričela iskati druge rešitve za širjenje in prenos znanja. Pristope ekološkega kmetovanja je želela na inovativen način predstaviti mladim generacijam. Prek projekta je leta 2010 pričela z vzpostavljanjem šolskih ekovrtov ter šole spodbujala k pridelavi na lastnih vrtičkih ali ob sodelovanju z lokalnimi ekološkimi kmetijami.

Inovacija, ki jo je začela nevladna organizacija, je bila v začetku financirana s strani Švicarskega mehanizma. Danes je prerasla v dobro delujočo mrežo šol in vrtcev (vključenih okoli 100), ki pod okriljem Društva Šolski ekovrtovi omogoča izobraževanje mentorjev (učiteljev), sodelovanje, izmenjavo praks idr.

REZULTATI IN UČINKI

Učinki predstavljene inovacije so pomembni tako na področju spodbujanja okoljske kot tudi družbene trajnosti. Prek aktivnosti na vrtovih se otroci in učitelji učijo o pridelavi hrane, vrtnarjenju, sadjarstvu, vzpostavljen je stik z vrtom, rastlinami in naravo. Spodbuja se sprememba navad širše, saj otroci nova znanja prenašajo v svoj dom in v lokalno okolje. Pomembni učinki delovanja Društva Šolski ekovrtovi se kažejo tudi na področju izobraževanja. Vsebine trajnostnega

razvoja se vključujejo v učne načrte večine šolskih predmetov.

V EU projektu EATHINK2015 so svoje dobre prakse prenašali na druge države EU. Ideja šolskih vrtov je postala tudi širše podprta – izobraževanje v učilnici na prostem postaja po izkušnji z obdobjem COVID posebej zaželeno. Delo mreže so prepoznali oblikovalci politik na nacionalni ravni in šolske ekovrtove vključili v Akcijski načrt za razvoj ekološkega kmetovanja do leta 2027.

POVEZAVE

www.solskiekovrt.si

<https://www.arcgis.com/apps/dashboards/87a-8c43a8bcd4cc2ace4d94633550aaa>

Darja Korelc

Makrobios Panonija

RAZVOJ INOVACIJE

Darja Korelc od leta 2016 vodi socialno podjetje Makrobios Panonija, kjer preko različnih projektov, izobraževalnih vsebin in sooskrbe prinaša nova znanja in načine delovanja v odmaknjen podeželski prostor. Pred desetimi leti se je z družino odločila za nakup opuščene kmetije na Goričkem. Iz Ljubljane so se preselili na odmaknjeno podeželje, kjer se spopadajo z odseljavanjem, neugodno starostno strukturo prebivalstva, pomanjkanjem znanj idr.

Sprememba lokacije bivanja in karierne poti je bila povezana s pobudami in idejami sina, ki je želel vzpostaviti odprt prostor sooskrbe. Leta 2016 so registrirali socialno podjetje Mikrobios Panonija, ki preko različnih projektov uvajajo različne inovacije in spremembe – npr. načrtno uporabo materialov iz lokalnega okolja za gradnjo, v kmetovanju ipd.

Darja ima tudi pomembno povezovalno vlogo v lokalnem okolju predvsem na okoljskem področju. Podjetje želi postopoma predati mlajši generaciji, ima pa še vedno veliko idej za prihodnost. Trenutno končuje prenovo starih objektov kmetije in postavitev rastlinjaka. Poleg številnih projektov ozaveščanja, želijo v prihodnje pozornost posvečati tudi opolnomočenju žensk, ki so na tem območju ena izmed ranljivejših skupin prebivalcev.

REZULTATI IN UČINKI

Rezultati delovanja Mikrobios Panonija so številni in se nadgrajujejo: gradnja in prenova objektov kmetije z naravno gradnjo (konoplja in slama), izvedba številnih delavnic, izobraževanja o naravni gradnji, zaposlitev treh oseb (zaposlovanje ranljivih skupin), zagon številnih projektov s področja varovanja

okolja – naravna gradnja, postavitev gnezdišč, visoke grede, pisan travnik idr.

Skupaj s sodelavci so vzpostavili Društvo ekoloških kmetov Pomurja Rodna grūda, ki ima danes že okoli 50 članov, preko katerega ozaveščajo kmete o ekološkem kmetovanju (prednost, donosnost idr.) ter lokalno prebivalstvo o pomenu ekološke hrane. Naslednji korak je bil vzpostavitev Pomurske ekološke zadruge.

Tesno sodelujejo z lokalnim okoljem – s sosedi, občino, kmeti, Krajinskim parkom Goričko, KGZS, šolami in posamezniki za zagotavljanje prenosa specifičnih znanj lokalnega okolja in spreminjanje družbenih vrednot ter prispevajo k dvigu ozaveščenosti o rabi vodnih virov Pomurja med lokalnim prebivalstvom.

POVEZAVE

www.makrobios.si

Marija Zupanec

Institute Uvid

RAZVOJ INOVACIJE

Marija Zupanec vse življenje živi v Rogaški Slatini. Pred šestimi leti (2018) je pričela z vzpostavitvijo in razvojem programov in storitev, namenjenih psihosocialni podpori in vključevanju invalidov v različne aktivnosti. Ustanovila je zasebni zavod s področja osebne asistencije in v letu 2023 pridobila status socialnega podjetja.

Marija skupaj s svojimi sodelavci naslavlja pomembno vrzel v ponudbi javnih storitev: je zagovornica in razvijalka aktivnosti, ki ljudem z različnimi oblikami telesne in/ali duševne invalidnosti skušajo omogočiti kakovostno življenje. V zadnjih letih je bil Zavod Uvid uspešen tudi pri projektnih razpisih (Norveški sklad, Erasmus, nacionalni projekti); kot »pionirji« se postopno in celovito lotevajo kolesarjenja za invalidne osebe po kolesarskih poteh pri Bobrovem centru.

REZULTATI IN UČINKI

Čeprav gre za mlado ustanovo, njihovi ključni rezultati nakazujejo širino delovanja in celovit pristop. Vzpostavili so svetovalnice za starejše in invalidne osebe, ki jim nudijo preverjene in ažurne informacije z več področij, relevantnih z vidika potreb njihovih uporabnikov. V delujoči mreži osebne asistencije sodeluje več kot 50 osebnih asistentov, pri čemer poteka interakcija med uporabnikom, osebnim asistentom, ključnimi člani okolja uporabnika in socialnim delavcem. Uporabnikom želijo pokazati, da je mogoče kakovostno živeti tudi z nekimi pomanjkljivostmi.

Svoje uporabnike vključujejo v razne programe, jih usposablajo na delovnem mestu, jih pripravljajo za novo delovno okolje okolje in jih ponovno aktivirajo.

S svojim delovanjem zagotavljajo celovito skrb za obsežno skupino oseb z različnimi oblikami invalidnosti.

Čedalje tesneje sodelujejo tudi z lokalnim okoljem – z občino, lokalno akcijsko skupino, razvojno agencijo, s prostovoljci, društvi, z osnovno šolo za otroke s posebnimi potrebami itd. Kot zagovorniki invalidnih oseb širšo družbo ozaveščajo, da v skupnosti obstajajo skupine ljudi, ki bi rade kolesarile – a se tej aktivnosti ne morejo približati, ker nimajo ustreznih koles. V interakciji z drugimi deležniki lokalnega okolja bodo postopno poskušali razviti celoten spekter aktivnosti v smislu produkta kolesarjenja za podjetja za invalidne osebe ali kot turistični produkt.

POVEZAVE

www.zavod-uvideu.eu

www.facebook.com/p/Zavod-Uvid-Rogaška-Slatina-100080363233550/

Marinka Vovk

Center ponovne uporabe

RAZVOJ INOVACIJE

Marinka Vovk je družbeno odgovorna podjetnica, inovatorka, ustanoviteljica prvega centra ponovne uporabe in prvega socialnega podjetja v Sloveniji.

Prvi center ponovne uporabe so odprli leta 2009 v Rogaški Slatini, kjer je bila pomembna podpora lokalne ravni (župan, komunalno podjetje). Leta 2014 so začeli širiti mrežo centrov ponovne uporabe in so sodelovali pri zagonu še šestih centrov v Sloveniji. Po nekaj letih mentoriranja so večino centrov ponovne uporabe postopoma predali v samostojno upravljanje lokalnim deležnikom.

REZULTATI IN UČINKI

Danes upravljajo štiri centre ponovne uporabe – tri v podeželskih občinah in enega v Ljubljani. Vsak center ima svojo „specializacijo“ (npr. popravilo elektronike, tapeciranje), a med njimi poteka sodelovanje in izmenjava blaga, izdelkov.

Trenutno zaposlujejo 32 oseb. Zaposlujejo večinoma ženske. Zaposlene k delu priučijo. Polovico prihodkov ustvarijo s prodajo izdelkov, polovico pa pridobijo iz različnega projektnega dela. Najnovejši projekt je vzgoja sviloprejk za medicinske namene, kjer vidi priložnost za vključevanje težje zaposljivih oseb v delo z višjo dodano vrednostjo.

Marinka sodeluje pri pripravi zakonodaje na področju ravnanja z odpadki, socialnega podjetništva in vodi inovativne projekte za spodbujanje okoljske in družbene trajnosti.

Verjame, da so s svojim delom prispevali k drugačnemu odnosu do odpadkov. Ponosna je, da so uspeli doseči prehod od prodaje

posameznih izdelkov k opremljanju z izdelki ponovne uporabe. Tako npr. modularne ladijske kontejnerje uporabljajo za prikaz opremljanja z izdelki iz ponovne uporabe in jih hkrati uporabljajo kot pisarne z možnostjo »co-workinga«. Marinka največjo dodano vrednost vidi v nudenju priložnosti težje zaposljivim osebam za normalno življenje. Odlikuje jo učinkovito prilagajanje poslovnega modela in neprestano iskanje novih rešitev.

POVEZAVE

www.cpu-reuse.com

www.facebook.com/CenterPonovneUporabe

Nina Arnuš in Anka Pintar Zavod 3

RAZVOJ INOVACIJE

Nina Arnuš in Anka Pintar sta vodilni sili Zavoda 3, ki razvija družbene in kulturne inovacije v lokalnem okolju, posebno mesto pri njihovih aktivnostih pa ima vključevanje priseljenk in spodbujanje enakosti spolov. Zavod deluje kot nevladna organizacija, njihove projektne aktivnosti pa se financirajo predvsem preko javnih razpisov in podpor nevladnim organizacijam.

Anka Pintar, filozofinja in sociologinja, je svojo kariero začela v mladinskih centrih in kot raziskovalka, medtem ko je Nina Arnuš, kulturologinja, pridobivala izkušnje v različnih NVO-jih in izvajala izobraževanja na evropski ravni. Obe sta se srečevali z izzivi podeželskega okolja, kot sta dostopnost in homogenost skupnosti, ter sta se zavzeli za izboljšanje položaja priseljenih žensk in spodbujanje enakopravnosti spolov.

REZULTATI IN UČINKI

Zavod uspešno izvaja izobraževanja za lokalne skupnosti na področju migracij, iskanju medkulturnih mediatorjev in tečajev za ženske priseljenke, ki so prilagojeni njihovim potrebam. Vzpostavili so tekstilno skupnost, ki spodbuja medgeneracijsko sodelovanje in učenje preko ustvarjalnih aktivnosti ter razvijajo projekte, ki poudarjajo pomen žensk v lokalnem okolju.

Delujejo tudi na področju zagovorništva za boljše razumevanje in ustrežnejšo obravnavo migracij ter enakosti spolov na podeželju, kjer se soočajo s stereotipi in tradicionalnimi vzorci. S svojim pristopom želita Nina in Anka povečati zavedanje o pomembnosti skupnostnih in neformalnih izobraževanj ter spodbuditi lokalne skupnosti k bolj odprtemu

in vključujočemu odnosu do priseljencev in žensk.

Zavod 3 stremi h kakovosti dela namesto širitvi dejavnosti, s ciljem ustvarjanja trajnostnih in učinkovitih rešitev za izzive, s katerimi se soočajo v svojem okolju. Nina in Anka nadaljujeta s svojo zavezanostjo k spodbujanju družbenih sprememb in izboljšanju življenj posameznikov v lokalni skupnosti, z močnim poudarkom na solidarnosti, empatiji in enakopravnosti.

POVEZAVE

www.zavod-tri.org

www.facebook.com/brejapreja

Petra Matos

Park Istra

RAZVOJ INOVACIJE

Park Istra predstavlja inovativno pobudo, ki se s prostovoljstvom odziva na potrebe lokalnega okolja. Idejna vodja projekta Park Istra sta geografa Petra in Janez Matos, oba že vse življenje predana prostovoljstvu.

Navdih za Park Istra sta dobila med bivanjem v Indiji, kjer sta sodelovala v sorodnem prostovoljskem projektu. Z močno željo, da bi naredila nekaj dobrega in živela polno življenje, sta se preselila na obrobno Primorsko in začela novo zgodbo.

Park Istra deluje od leta 2013 in naenkrat sprejme približno 15 prostovoljcev iz različnih delov sveta, ki v skupnosti bivajo, delajo in se v povprečju učijo dva do štiri mesece. Prostovoljci dnevno izvajajo akcije in pomagajo pri reševanju različnih izzivov lokalnega okolja: pomagajo pri kmetijskih opravilih in vzdrževanju osnovne infrastrukture na podeželju, ohranjanju kulturne in naravne dediščine, pomagajo pri obnovi zapuščenih stavb, v čistilnih akcijah ipd.

S svojim delom podpirajo druge organizacije in posameznike (ostarele kmete, novince v kmetijstvu, posameznike s trajnostno vizijo, ljudi v socialni stiski ipd.). Pred petimi leti so od slovenske vojske dobili v najem staro karavlo v Kastelcu, ki so jo obnovili in vzpostavili prijeten prostovoljski center. Začetna leta so bila težavna tudi z vidika zagotavljanja kontinuiranega financiranja, v zadnjih letih pa je to lažje v okviru programa Evropska solidarnostna enota.

Petra je projektna vodja in mentorica prostovoljcem, Janez pa usklajuje ter delo z drugimi delovnimi organizacijami.

REZULTATI IN UČINKI

V 11 letih so gostili (in vzgojili) 1250 prostovoljcev iz 56 držav. Uspešno sodelujejo z več kot 50 organizacijami v lokalnem okolju. S prostovoljci so skupaj izvedli 3400 delovnih akcij in Obalno-kraški regiji podarili okoli 105.000 ur dela.

Park Istra deluje kot podporno okolje drugim organizacijam, inovativnim, aktivnim ter pomoči potrebnim posameznikom v lokalnem okolju. S svojim delovanjem prispevajo k ustvarjanju zelenih delovnih mest in spodbujanju trajnostnega razvoja v regiji. V okviru prostovoljskega dela poskrbijo za tiste ljudi, ki so najbolj v stiski in s tem prispevajo k bolj pravični družbi.

POVEZAVE

www.parkistra.com/en/

www.facebook.com/parkistra

Polona Štolfa

Zlata ptička

RAZVOJ INOVACIJE

Trgovino lokalnih izdelkov in hrane Zlata ptička v Kamniku je Polona Štolfa vzpostavila z idejo podpreti malega slovenskega podjetnika. Njena želja je bila na neposreden način predstaviti pristope k zdravemu načinu življenja. Ideje so izhajale iz njenih preteklih znanj in izkušenj, Polona si je že v mlajših letih vizualizirala lasten prostor, nekaj, kar bi bilo njenega in kjer bi lahko samostojno delovala.

Koncept trgovine Zlata ptička je temeljil na ponudbi zdrave lokalne hrane (trgovino je Polona odprla leta 2014), ponudbo pa je postopoma dopolnjevala z izdelki naravne kozmetike in domače obrti, kasneje pa še prehranskih dopolnil. Z rastjo ponudbe se je večalo tudi število zaposlenih.

Pred nekaj leti je delovanje trgovine nadgradila z lastno blagovno znamko Zlata ptička, ki vključuje izključno male podjetnike in daje velik poudarek trajnostnim pristopom. S svojo blagovno znamko predvsem oblikujejo darilni asortiman, ki ga ponudijo podjetjem za poslovna darila in občasno tudi drugim manjšim trgovinam.

REZULTATI IN UČINKI

Polona je s trgovino postopoma ustvarila 6 polnih delovnih mest in zagotovila dobro delovanje ter pozitivno okolje, ki vliva visoko raven zaupanja med zaposlenimi. Razvila je lastno blagovno znamko Zlata ptička.

Delovanje trgovine vzpostavlja dobre odnose z dobavitelji in visoko raven zaupanja s strani (lokalnih) malih podjetnikov, kmetov idr., ki jim trgovina nudi stabilen zaslužek.

Podpirajo male, lokalne, slovenske kmete, obrtnike, umetnike idr., ki jim Zlata ptička zagotavlja pomemben del mesečnega prihodka.

Spodbujajo zdrav način življenja in kratke dobavne verige. Trgovina prispeva k večji dinamiki opuščenega mestnega jedra Kamnika. Zlata ptička namreč s svojimi pristopi privablja veliko ljudi iz Slovenije in predstavlja pomemben člen oživiljanja Šutne (staro jedro Kamnika).

Sodelujejo z različnimi lokalnimi deležniki (občina Kamnik, Zavod za turizem in šport Kamnik idr.) ter tako prispevajo k razvoju turizma v občini Kamnik.

POVEZAVE

www.zlatapticka.si

www.facebook.com/zlata.pticka

www.instagram.com/zlata.pticka

Sabina Hameršak Zorec

Stitch for the Environment

RAZVOJ INOVACIJE

Sabina Hameršak Zorec predstavlja osvežujoč primer inovativne ženske podjetnice v podeželskem okolju. Kot diplomirana modna oblikovalka je svojo strast in znanje usmerila v ustvarjanje unikatnih, okolju prijaznih oblačil, s čimer ne le spodbuja zavedanje o trajnostnih praksah v modi, ampak dokazuje, da je možno tudi iz podeželja vplivati na globalne trende in prispevati k pozitivnim spremembam.

Njeno delo v lokalni skupnosti prispeva k ekonomskemu razvoju in ruši stereotipe o omejenih možnostih za ženske na podeželju. S svojo sposobnostjo, da pritegne stranke iz različnih regij in izkoristi sodobne tehnologije za trženje svojih izdelkov, Sabina dokazuje, da geografska oddaljenost ni ovira za uspeh.

Sabina ne le da ustvarja končne izdelke, ampak deli tudi celoten proces ustvarjanja z javnostjo. Spodbuja reciklažo in ponovno uporabo materialov, ohranjanje starih šiviljskih tehnik in znanj, prizadeva si za daljšo življenjsko dobo oblačil – preko kreativnosti deluje na ozaveščenosti o pomenu varstva okolja in trajnostnega razvoja.

REZULTATI IN UČINKI

Inovativni pristopi k šivanju in predelavi oblačil. Ohranjanje starih šiviljskih tehnik, ročnih spretnosti in zmanjševanje odvisnosti od električne energije. Favorizira reciklažo in ponovno uporabo materialov, s čimer prispeva k zmanjševanju okoljskega odtisa, spodbuja kreativno predelavo in podaljšanje življenjske dobe oblačil. S tem prispeva k večji ekološki ozaveščenosti in spodbuja trajnostni razvoj. Sabina aktivno deli svoje znanje preko delavnic in mentorstva, s čimer

spodbuja druge k učenju ročnih spretnosti in razvoju lastne kreativnosti. Krepi skupnost in spodbuja kulturo medsebojne podpore in sodelovanja

Učinki Sabininega delovanja se kažejo v strokovnosti in inovativnosti na področju tekstila in šivanja in opozarjajo na njeno zavezanost trajnostnemu razvoju, izobraževanju in skupnostnemu delovanju.

POVEZAVE

www.instagram.com/sabinahamersak/

https://issuu.com/lasbogastvopodezelja/docs/iv_za_okolje_katalog_2022_web

Špela Smuk

Dobrote Dolenjske

RAZVOJ INOVACIJE

Dobrote Dolenjske so kolektivna blagovna znamka, ki se je razvila iz družbene iniciative z željo po povezovanju pridelovalcev in predelovalcev, ustvarjanju dodane vrednosti v kmetijstvu ter razvoju butičnega turizma na Dolenjskem.

Ustanoviteljica in vodja razvoja Dobrot Dolenjske je Špela Smuk, ki je karierno pot začela v potovalni agenciji, kasneje pa je bila ena od ustanovnih članic društva v občini Trebnje, ki je dajalo velik poudarek na razvoju podeželja. Preko projektov so izvajali različne aktivnosti v lokalnem okolju: vzpostavili so lokalno kmečko-rokodelsko tržnico, kmete so spodbujali k registraciji dopolnilnih dejavnosti na kmetiji itd. Leta 2012 so ustanovili zavod, v okviru katerega še danes delujejo, Špela pa je prevzela vodenje.

Danes imajo v svoji ponudbi več kot 700 produktov. Del produktov zgoj odkupijo od lokalnih pridelovalcev in nespremenjene tržijo, del jih prepakirajo, približno 40 % pa imajo lastne predelave in razvoja produktov. Zasledujejo načela znanega porekla, lokalne sestavine in nadzor kakovosti. Ukvarjajo se tudi z različnimi projektnimi aktivnostmi: razvili so regionalni kulinarični zemljevid Dolenjske, skozi okuse turistom predstavijo destinacijo in izvajajo izobraževalne delavnice za otroke. Njihova družbena odgovornost se kaže v zaposlovanju ranljive oz. težje zaposljive skupine ljudi.

REZULTATI IN UČINKI

Dobrote Dolenjske so regijska kolektivna blagovna znamka in zavod z 11 zaposlenimi ter s proizvodno-prodajno enoto v Trebnjem, prodajno trgovino

v Ljubljani in v Novem mestu. S svojim delovanjem prispevajo k promociji in spodbujanju kmetijske pridelave in predelave ter so prejemniki statusa organizacije, ki deluje v javnem interesu na področju kmetijstva in statusa organizacije, ki deluje v javnem interesu na področju spodbujanja turizma.

Poleg učinka na lokalno samooskrbo je pomemben njihov doprinos k prepoznavnosti regije in razvoju kulinaričnega turizma na Dolenjske. Za svoje delo so prejeli številna priznanja (Gault&Millau, Agrobiznis itd.).

POVEZAVE

www.dobrote-dolenjske.si

www.facebook.com/dobrotedolenjske

**Naslov: Inovativne prakse žensk v kmetijstvu in na slovenskem
podeželju**

Avtorji: dr. Barbara Lampič, dr. Eva Boštjančič, dr. Darja Kobal Grum,
Sara Mikolič, dr. Irma Potočnik Slavič in Lea Rebernik
Oblikovanje in prelom: Lena Kropivšek

Izdal: Oddelek za geografijo, Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Naklada: 50 izvodov

September 2024

Avtorji fotografij:

J. Golob, T. Jeseničnik, M. Jordović Potočnik, D. Nemeš.

Viri fotografij:

arhiv Oddelka za geografijo, arhiv intervjuvank.

Female-Led Innovation in Agriculture and Rural Areas

www.fliara.eu

Funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Research Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

OLLSCOIL NA
GAILLIMHIG
UNIVERSITY OF
GALWAY

